

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

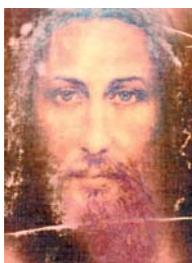
● NO.20 (3284) ●

● ЧАЦВЕР, 31 МАЯ, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

**Рознакаляровыя
пялёсткі
шматэтнічнага
букета**
Стар. 2

**Мост паміж
небам
і зямлёй**
Стар. 3

**Фэст майстроў
у Лошыцкім парку**
Амаль паўтысячы ўмельцаў-
рамеснікаў з усёй Беларусі
з’ехаліся ў сталіцу на свята
народнай творчасці **Стар. 4**

СВЯТА

З Полацка вядзецца радавод

Сваю любоў да горада-юбіляра многія палачане сцвярджаюць добрымі справамі. А творцы падрыхтавалі яму да свята і адметныя падарункі.

Іван Ждановіч

У час, калі не толькі беларусы — увесь свет, здаецца, святкуе 1150-годдзе “бацькі гарадоў беларускіх”, варта згадаць просты і зразумелы, а разам з тым велічны і надзвычай глыбокі па сутнасці гімн любові да Бацькаўшчыны. Многія ж, пэўна, задумваюцца: ну чаму нас так цягне ў мясціны маленства? І менавіта Францыск Скарына, славыты ўраджэнец Полацка, знаходзіць адказ: “Звяры, што ходзяць у пустыні, ведаюць ямы свае; птушкі, што лётаюць у паветры, ведаюць гнёзды свае; рыбы, што плаваюць па моры і ў рэках, чуюць віры свае; пчолы і ім падобныя бароняць вулі свае; так і людзі — дзе нарадзіліся і ўзгаданы па Божай міласці, да таго месца вялікую ласку маюць...”

З такіх слоў, якія маглі б стаць дэвізам дзейнасці для многіх беларускіх суполак замежжа, пачаў аповед пра святочныя справы Полацкага зямляцтва і яго мінскага аддзялення пісьменнік Навум Гальпяровіч. “Юбілей Полацка — вялікае свята для ўсіх, хто нарадзіўся там, каго вялі туды жыццёвыя дарогі, хто ў слаўным горадзе жыў і працаваў, дыхаў яго паветрам, — крыху ўзнёсла гаворыць паэт-палачанін.

— Сярод тых, хто падрыхтаваў гораду свае падарункі, нямала і цяперашніх жыхароў сталіцы. А мінчан-палачан, нагадаю, цяпер больш за сто, у тым ліку акадэмік Уладзімір Рашэтнікаў, пісьменнікі Уладзімір Арлоў, Пятро Васючэнка, Валянцін Лукша, ганаровы грамадзянін Полацка Аляксандр Савіцкі. І Музей гісторыі Мінска ўзначальвае наша Галіна Ладзісава, а яе муж Алег Ладзісаў — супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага музея, і дырэктар ака-

1150-годдзе Полацка святкавалася шырока і ўрачыста

дэмічнага Інстытута гісторыі Уладзімір Даніловіч мае “полацкую памету” на сваім лёсе”.

Кожны з палачан, якія непарыўна звязваюць свой лёс з гэтым старажытным горадам, па-свойму рыхтаваўся да юбілею. Скажам, дацэнт Беларускай політэхнічнай акадэміі Уладзімір Цялежнікаў разам з архітэктарам Вадзімам Гліннікам зрабіў цікавы праект, ідэя якога скарыстаны ў канчатковым праекце гістарычнай рэканструкцыі старой часткі горада, пры Спаса-Ефрасінеўскім

манастыры і Сафійскім саборы. Там, як вядома, ствараецца турыстычная інфраструктура. І стары млын на беразе Палаты мяркуецца аднавіць, і зрабіць пешаходныя дарожкі, масткі. Задумана рэалізаваць вялікі праект, пад які дзяржава выдаткавала 2 трыльёны рублёў.

Падарунак да юбілею падрыхтаваў Сяргей Тарасаў — ён шмат зрабіў для аднаўлення старога полацкага гісторыі, штогод праводзіў там археалагічныя раскопкі, і вось выдаў кнігу пра гэта. А ў выда-

вецтве “Чатыры чвэрці” ў серыі “Асоба і час” выйшла кніга пісьменніка-франтавіка, лаўрэата Дзяржпрэміі Беларусі Аляся Савіцкага “Сонца на ўсіх адно”.

Сам жа Навум Гальпяровіч прыняў удзел у некалькіх праектах. Мы ўжо расказвалі пра кнігу “Полацк — бацька гарадоў беларускіх”, выдадзенай ім у сааўтарстве з Наталляй Ванінай. Папрацаваў ён і для паэтычнага фотаальбома “Я ад дрэва твайго...”, які выйшаў у выдавецтве “Беларуская энцыклапе-

дыя”. Там жа на падыходзе яшчэ адзін вялікі альбом да юбілею Полацка, для якога Навум Якаўлевіч і яго сын Максім, галоўны рэдактар “Беларускага гістарычнага часопіса”, напісалі гістарычны нарыс. Туды ўвайшлі і вершы, прысвечаныя Полацку.

На ўрачыстасці ў Полацк сабраліся землякі з розных месцаў Беларусі, з Масквы і Санкт-Пецярбурга, краін блізкага і далёкага замежжа. Яны таксама прыехалі не з пустымі рукамі. Напрыклад, Барыс Косцін прэзентаваў сваю

кнігу “Уладзімір і Рагнеда”. Яна выйшла ў Санкт-Пецярбургу, дзе цяпер жыве былы вайсковец, які доўгія гады служыў у Полацку і, як кажуць, прырос любоўю да яго.

Шмат людзей аб’яднаў праект па зборы сродкаў для рэстаўрацыі полацкіх фрэсак. “Гэта наша сумесная з Беларускім фондам культуры справа, — удакладняе Н. Гальпяровіч. — Дабрачынны збор сродкаў прадаўжаецца, частка грошай ужо перададзена рэстаўраатарам, і дзяржава выдзяляе немалыя сумы. Важна было прыцягнуць увагу шырокай грамадскасці да гэтых унікальных твораў. Думаю, і ЮНЕСКА з часам падключыцца. Нагадаю: пад слоem тынку ў царкве, што была замоўлена дойдзі Іаану самой Ефрасіняй Полацкай, знойдзены старажытны жывапіс XII стагоддзя. Пакуль невядома, хто аздабляў царкву, але фрэскі — каштоўнасць сусветнага маштабу. Прынамсі, на тэрыторыі былога Саюза такіх вельмі мала. А ці не чуд ужо тое, што сама царква праз вякі ацалела! Там працуюць маскоўскія рэстаўратары. І справа гонару ўсіх беларусаў — зберагчы для нашчадкаў культывы і духоўны набытак усяго народа”.

Навум Гальпяровіч лічыць, што шырокае святкаванне 1150-годдзя Полацка ёсць не толькі сведчанне нашай павагі да гісторыі. Гэта і сцвярдженне таго, што нашы продкі даўным-даўно мелі сваю дзяржаўнасць. На Дзвіне быў створаны такі моцны духоўны, культурны цэнтр, які і па сёння падпітвае стваральнай энергіяй усю краіну. Полацк, як вядома, панёс на дарогах гісторыі вялікія страты, але ён паранейшаму застаецца сімвалам моцы, прыгажосці, высокай культуры.

НАПЯРЭДАДНІ

Рознакаляровыя пялёсткі шматэтнічнага букета

У Гродне ў дзявяты раз ладзіцца Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. Шмат сюрпрызаў чакае гасцей гэтага ўнікальнага форуму.

Кацярына Мядзведская

З асаблівым хваляваннем рыхтаваліся да сёлета фэсту артысты армянскага ансамбля танца “Эрэбуні”. Кіраўнік суполкі Георгій Егізаран зазначае, што гродзенскі фэст стаў ці не асабістым святам для кожнага з іх. “Калектыў удзельнічаў яшчэ ў першым фэсце, з таго часу не прапусціў ніводнага, — гаворыць Георгій Аванушаванавіч. — Кожны з нас быў сведкам, як з году ў год форум рос і набіраў моц, становіўся ўсё больш папулярным”.

І сапраўды, калі ў 1996-м у гродзенскім фэсце ўдзельнічалі 11 нацыянальных супольнасцяў, то ў мінулым — ужо 33. Сёлета да іх далучыліся венесуэльцы, іспанцы, афрыканцы.

Саўняецца фэсту толькі 15 гадоў, але ён паспеў стаць сапраўднай культурнай падзеяй у жыцці розных суполак Беларусі. Яго чакаюць, да яго рыхтуюцца. Бо гэта паказ таго, як на беларускай зямлі ў згодзе і дружбе жывуць прадстаўнікі розных народаў. А іх, паводле перапісу 2009 года, больш за 140. Нягле-

Заўсёды дружна сустракаюць Гродзенскі фэст прадстаўнікі розных нацыянальнасцяў

дзячы на такую этнаразнастайнасць, у краіне няма канфліктаў на нацыянальнай і канфесійнай глебе. “Мір і спакой абумоўлены як гістарычнымі абставінамі, так і менталітэтам нашага народа, — упэўнены намеснік Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Уладзімір Ламека. — Паказальны прыклад Іўя, дзе на адной вуліцы ўзведзены і царква, і мячэць, і касцёл... І пасля

службаў жыхары ходзяць адзін да аднаго ў госці, і няма паміж імі аніякага непаразумення”.

Вядома ж, каб іншых разумець і паважаць, трэба больш ведаць пра культуру, традыцыі іншых народаў. Вось пазнаёміцца з людзьмі, што па волі лёсу аказаліся ўдалечыні ад сваёй этнічнай радзімы, падзівіцца іх культурнымі здабыткамі і можна ў Гродне. Сёлета сярод мноства

этнічных падворкаў, якія будуць вітаць гасцей фэста, у цэнтры горада ўладкуецца, нібы своеасаблівы востраў дружбы, інтэрнацыянальны гарадок. У ім міжнацыянальны каларыт і ўтульнасць будуць ствараць гурт “Барысаўскае шматгалоссе”, у якім спяваюць, граюць, танцуюць прадстаўнікі аж чатырнаццаці нацыянальнасцяў, і ансамбль інтэрнацыянальнай дружбы Рэспубліканс-

кага цэнтры нацыянальных культур. На інтэрпадворку можна будзе пабачыць выбары народных майстроў, пазнаёміцца з музыкай і абрадамі, пачаставацца стравамі з розных краін. Упершыню пройдзе і кінафэст, на якім пакажуць дакументальныя фільмы пра гістарычныя радзімы прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў, іх творчасць.

На IX Фестывалі нацыянальных культур гасцей чакае шмат навінак. Самыя адметныя з іх — гала-канцэрт творчых калектываў Беларусі, Расіі і Казахстана, выстава гаспадарчых дасягненняў, фестываль адзінаборстваў, конкурс асілкаў...

Цікава, што ўсе падворкі аб’яднаны тэмай вясны. І ўсе супольнасці складуць у Гродне непаўторнай прыгажосці букет. Нездарма ж і эмблема фэсту зроблена ў выглядзе кветкі з рознакаляровымі пялёсткамі. Так, і ў кожнай нацыянальнасці — свае колер і адмеснасці. Але яны як нідзе яскрава раскрываюцца ў атмасферы дружбы і паразумення. Так адбываецца на свяце ў горадзе над Нёманам.

Галасы класікаў у агульным хоры

У малдаўскім горадзе Бельцы прайшоў вечар памяці, прысвечаны 130-годдзю з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. А ў Кішынёве адбыліся літаратурныя чытанні да 100-годдзя народнага паэта Беларусі Максіма Танка

Абедзве імпрэзы ладзіліся Беларускай абшчынай у Малдове і былі прымеркаваны да Дзён славянскага пісьменства і культуры. Падтрымала пачынанне суайчыннікаў пасольства Беларусі. Традыцыйна ў гэты час у гарадах і сёлах Малдовы праходзяць фэсты, масавыя гуляні і канцэрты. І сёлета гасцей свята чакалі шматлікія канферэнцыі, цікавыя вечары паэзіі, літаратурна-інфармацыйныя праграмы, музычныя кампазіцыі, конкурсы, круглыя сталы, сустрэчы з маладымі пісьменнікамі. Вечары памяці беларускіх класікаў былі якраз дарэчы.

Увогуле сёлета ў планах беларусаў Малдовы ёсць намер правесці яшчэ не адзін творчы вечар, прысвечаны Янку Купалу і Якубу Коласу. Будуць ладзіцца тэатральныя пастаноўкі па іх творах, інсцэніроўкі для дзяцей.

А яшчэ нашы суайчыннікі рыхтуюць насычаныя культурныя праграмы да 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка, 85-годдзя Алеся Адамовіча, 120-годдзя Рыгора Шырмы, 120-годдзя Браніслава Тарашкевіча, 125-годдзя Марка Шагала, 140-годдзя Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, 90-годдзя Міхаіла Савіцкага.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Персанажы ажылі на сцэне

Свята дзіцячай кнігі прайшло ў Юрмале пад час Дзён рускай культуры ў санаторыі “Беларусь”

Ладзіла свята Асацыяцыя дзіцячых пісьменнікаў Латвіі. На сустрэчу з юнымі чытачамі, якія прыехалі ў санаторыі з Гомельскай вобласці, завіталі пісьменнікі Уладзімір Новікаў, Людміла Межыньш і Станіслаў Валодзька. Яны прынеслі дзецям у падарунак свае кнігі з аўтаграфамі.

На сустрэчы гучалі вершы, песні, казкі і апавяданні. Выконвалі іх самі аўтары, што вельмі падабалася малым глядачам. І дзеці ўдзельнічалі ў казачных інсцэніроўках, з задавальненнем спявалі вядомыя песні. Свята праходзіла пры фінансавай падтрымцы Латвійскага прафсаюза марэходаў гандлёвага флоту.

Яніна Васілеўская, г. Юрмала, Латвія

Дзеці з Гомельскай вобласці на літаратурным свяце ў Юрмале

Прыгажосць — уласнымі рукамі

У мастацкім музеі “Сядзіба Сукачова” ў Іркуцку адкрылася выстава “Беларускае рамяство жыве ў Прыбайкалі”

Зладзіла экспазіцыю Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага. У выставе заўважліва прыбайкальскія майстры, якія працуюць у тэхніках, характэрных для традыцыйных беларускіх рамястваў. Так, на асобных стэндах прадстаўлены вырабы з саломкі — брылі і вазы,

тканья — у тэхніках “на дошчачку”, “у бярэдэчку”, на кроснах. Цікавыя і вышываныя працягам і крыжыкам сурвэткі і абрусы, рэканструяваныя ўпрыгажэнні XII стагоддзя крывічоў — фібулы і кольцы, а таксама выцінанкі.

Яшчэ на выставе ёсць рэчы з лямцы. А традыцыйная шарсцяная мужчынская шапка — магерка — увогуле выклікае асаблівы інтарэс: зімой у Сібіры такі цёплы галаўны ўбор, зразумела, не будзе залішнім. А ў асобным кутку,

дзе заўсёды шмат дзяўчат, прыцягвалі ўвагу вырабы з бісеру і традыцыйныя лялькі са шматкоў тканіны.

Пад час выставы праходзіць майстар-класы па вырабе гузікаў з нітка, бісеру і саломаліценні. А ў завяршэнне пройдучы і “Беларускія вярчоркі”, на якіх артысты з гурта “Ленушка” і маладзёжнага ансамбля “Крывічы” прадставяць аўтэнтычныя песні і танцы.

Алена Мамантава, г. Іркуцк

У Яраслаўлі рэканструявалі перамогу беларусаў над крыжакімі

Цікавая вандроўка па начным музеі

Яраслаўскі “Цэнтр беларускай культуры. Музей М. Багдановіча” далучыўся да сусветнай культурнай акцыі ў Міжнародны дзень музеяў

У літаратурным салоне супрацоўнікі музея чыталі для гасцей вершы Максіма Багдановіча са зборніка “Вянок”. Гучалі і любімыя раманы паэта ў выкананні капэлы Яраслаўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. Г. Дзямідава. А сучасныя паэты зрабілі свой падарунак наведвальнікам: прадставілі лі-

таратурную кампазіцыю ў суправаджэнні барабанаў і гітары. Тэмай вершаў маладых літаратараў Надзеі Кудрычавай, Аліны Пракоф’евай і Мікіты Цітарэнкі стала эпоха Сярэднявечча, так бліскуча апісаная некалі Максімам Багдановічам.

Напрыканцы гэтай незвычайнай дзеі наведвальнікаў запрасілі на падворак музея, дзе рыцары з гурта “Альян” рэканструявалі слаўную перамогу беларускіх воінаў у бітве з рыцарамі-крыжакімі.

г. Яраслаўле

ТАЯМНІЦЫ БЫЦЦЯ

Мост паміж небам і зямлёй

Беларускія вучоныя-фізікі даследуюць адну з копія Святой Плашчаніцы Турынскай, якая была перададзена ў Беларусь дзесяць гадоў таму

Іван Ждановіч

Пра хрысціянскую святыню, якая зберагаецца ў італьянскім Турыне, у храме Святога Яна Хрысціцеля, многія ведаюць. Выдадзена і нямае кніг навукоўцаў, якія і эксперыментальна, і тэарэтычна даказалі гістарычную сапраўднасць Святой Плашчаніцы Турынскай. Як і тое, што ўнікальная выява Ісуса Хрыста, бачная на звычайным негравіраваным лляным палатне, мае нерукатворны, звышнатуральны характар. Ва ўсялякім разе, фізікі даюць заключэнне: выява ўзнікла пад уздзеяннем энергіі невядомай фізічнай прыроды. І ўжо даказана, што прынамсі ў бліжэйшыя 200-300 гадоў немагчыма вырабіць штучную Плашчаніцу, цалкам аўтэнтычную Турынскай.

Гэтыя і шмат іншых звестак прыведзены ў салідным, больш чым на шэсцьсот старонак, навуковым томе “Евангелле ад Ісуса Хрыста”, выдадзеным у Мінску. Чаму ў Беларусі зацікавіліся хрысціянскай святыняй? “4 мая 2002 года ўрачыста прыбыла ў Мінск сёмая копія Святой Плашчаніцы Турынскай, на той час самая лепшая, — расказвае дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі Валеры Шалатонін. — Яна зберагаецца ў касцёле святых Сымона і Алены ў цэнтры Мінска, многія ведаюць яго як Чырвоны Касцёл, святыню можна пабачыць злева ад алтара. Практычна адразу ў касцёле пачалася даследчая праца, быў створаны навукова-даследчы цэнтр “Святая Плашчаніца Турынская”. У прыватнасці, прафесар Міхаіл Цяўлоўскі і яго жонка Люцыя яшчэ з 1980 года праводзілі тэарэтычныя даследы, скрупулёзна збіралі факты, што тычыліся Плашчані-

Юры Шалатонін і даследчыца Плашчаніцы прафесар Эмануэла Марынілі

цы — яны і ўвайшлі ў кнігу”.

Напрыканцы красавіка Валеры Шалатонін прыняў удзел у Першым міжнародным навуковым кангрэсе па Турынскай Плашчаніцы, які праходзіў у іспанскім горадзе Валенсія. Там, у прыватнасці, прыводзіліся раней не вядомыя шырокай грамадскасці пераканальныя факты, які сведчаць, што зроблены ў 80-я гады мінулага стагоддзя радыевугляродны аналіз палатна Плашчаніцы быў недасканалым, і атрыманыя вывады — памылковыя. На кангрэсе прынята рашэнне не лічыць тыя высновы канчатковымі. Удзельнікі форуму, а гэта былі вучоныя з розных краін, прызналі, што Плашчаніца застаецца адной з вялікіх загадак для людзей.

Валеры Шалатонін — дацэнт кафедры сістэм тэлекамунікацый, чытае лекцыі па электраакусты-

цы, вывучае ўздзеянне выпраменьвання мабільных тэлефонаў на арганізм чалавека. Абараніў дысертацию па генерацыі электрамагнітных хваль у дыяпазоне надзвычай высокіх частот. Цяпер яго веды спатрэбіліся, каб выявіць тое, што нябачна воку. “Мы вырашылі даследаваць Плашчаніцу фізічнымі метадамі, — раскрывае ён сутнасць задумы. — Мільёны людзей вераць у рэальнае існаванне Хрыста, яго ўваскрашэнне, а значыць і ў сапраўднасць Плашчаніцы. Якая магла рэальна судакранацца з целама Хрыста. І, значыць, не можа быць звычайным аб’ектам для навукі. Калі яна — сапраўдная, то, магчыма, мае і пэўную нябачную вачыма сувязь з Хрыстом, які, як сцвярджае Евангелле, быў узнесены на неба і знаходзіцца там. То можа, разважалі мы, можна з дапамогай сучасных прыбораў выявіць

у ёй, вакол яе нешта незвычайнае, што выходзіць за межы нашых уяўленняў аб падобных прадметах? Што канкрэтна шукаць — не ведалі. А што копію даследуем, то чаму б не быць незвычайнай і копія Плашчаніцы? Яна ж была асвечана на арыгінале. Згадаем: і каля копія так званых намолёных ікон, напрыклад, адбываецца тое, што мы называем чудамі. Можа, такія артэфакты неяк уплываюць на навакольную прастору?”

Не ўсё адразу атрымалася. Толькі ў 2006 годзе стала відавочна, што прыбор для вымярэння электрычнага поля, гэта значыць рознасці патэнцыялаў паміж двума блізкімі пунктамі (15-20 см) у прастору, фіксуе феномены паблізу копія Плашчаніцы. Якія? “Дзве антэны ставім на адлегласці адна адносна другой на падлозе, і перамяшчаем паблізу Плашчаніцы, якая размешчана на вертыкальнай падстаўцы, — прадаўжае Валеры. — Замяраем рознасць патэнцыялаў у розных пунктах. І вось на некаторай адлегласці ад святыні — рэзкае змяненне патэнцыялу. Мы тыя пункты фіксуем, робім замеры далей. Паступова на падлозе бачым праекцыю нейкай нябачнай воку электрамагнітнай анамаліі — у фізікаў гэта называецца хвалевы патэрн, карцінка”.

Валеры Шалатонін, грунтоўчыся на навуковых ведах, сцвярджае, што “якасць прасторы ў пэўных месцах вакол копія Плашчаніцы рэзка змяняецца”. Такага феномена не назіралася, калі вымярэнні праводзілі ў тым жа месцы, але без Плашчаніцы. Можа, гэта агульны феномен і для іншых артэфактаў? Вучоныя прадаўжаюць эксперыменты, добра разумеючы, што паміж верай і навукай не заўсёды ёсць паразуменне. Сусвет, аднак, уладкава-

ны па непарушных, аб’ектыўных законах. А калі і здараюцца нейкія цуды, то, хутчэй за ўсё, так праяўляюцца законы быцця, пра якія мы яшчэ не ведаем. Вынаходствы-“цуды” апошніх дзесяцігоддзяў, прыкладам, галаграмы, — таму пацвярдзэннем.

Патэрн на падлозе мае форму двух авалаў, і самыя прыгожыя з іх правільнай эліпсоіднай формы атрымліваюцца, калі копія Плашчаніцы адметным чынам з’арыентавана адносна бакоў свету і “глядзіць” ўверх. “І мы вызначылі, што гэта напрамак на сузор’е Арыён, — дзеліцца назіраннямі вучоны. — Так было ў абодвух памяшканнях касцёла, дзе праводзілі даследы. Чаму так? У нас ёсць гіпотэзы на гэты конт, будзем прадаўжаць збор інфармацыі.”

Валеры Шалатонін паведаміў, што ў Чырвоным касцёле з копія Плашчаніцы праводзіўся і невялікі біяэксперымент. Аказалася, паблізу яе, у межах вышэйзгаданых патэрнаў развіццё пшанічных раскоў запавольваецца, як бы прыгнятаецца, а на пэўнай адлегласці — наадварот, паскараецца. З чаго вучоныя робяць выснову, што ў копія Плашчаніцы, які і ў чалавека, ёсць своеасаблівая “асабістая прастора”, якую не варта парушаць. “Варта быць адкрытымі ва ўспрыманні рэчаіснасці, не абмяжоўваць сябе пастулатамі накіштальт: так не можа быць, таму што не можа быць ніколі, — разважае вучоны. — Мы можам памыляцца ў гіпотэзах, але факты фіксуюцца, і яны сведчаць: феномены ёсць”.

Даследчык упэўнены, што эксперыменты ў Чырвоным касцёле дапамогуць наблізіцца да разгадкі таямніц, якія прыхоўвае хрысціянская святыня, і пашырыць нашы веды пра сусвет.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Чэмпіён эпохі гусінага пярэ

Юзаф Крашэўскі, самы пладавіты пісьменнік і “чалавек-універсітэт”, меў родавыя карані на беларускай зямлі

Людміла Малей

Юзаф Ігнацы Крашэўскі, які нарадзіўся 200 гадоў таму, вядомы найперш як аўтар гістарычных раманаў. А быў ён яшчэ і драматург, публіцыст, паэт, літаратуразнавец, перакладчык, этнограф, рэдактар, выдавец, музыкант, мастак. Ён жа — акадэмік Кракаўскай Акадэміі навук і першы ў Польшчы прыватны калекцыянер фатаграфій. У “Кнізе рэкордаў Гінеса” Крашэўскі адзначаны сярод “самых пладавітых аўтараў”, як своеасаблівы “чэмпіён эпохі гусінага пярэ”. Уявіце сабе: напісанае ім складае каля 600 тамоў — гэта раманы, апавесці і іншыя творы. Хоць нарадзіўся Юзаф Крашэўскі ў Варшаве, яго біяграфія цесна звязана з Пружаншчынай, гэта на тэрыторыі цяперашняй Про-

дзенскай вобласці. Яго сям’я мела фальварак у вёсцы Доўгае, дзе прайшлі дзіцячыя гады будучай знакамітасці. Таму шмат твораў пісьменніка прысвечаны гэтай зямлі, а яго самога памятаюць, чытаюць у Беларусі.

Нядаўна з нагоды 200-х угодкаў польскага пісьменніка ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі прэзентавана выстава “Юзаф Крашэўскі ў лютэрку гісторыі”. Зладзіў выставу адзел рэдкіх кніг і рукапісаў бібліятэкі сумесна з Польскім Інстытутам у Мінску. Пад час імпрэзы гучалі музычныя творы Ю. Крашэўскага і іншых аўтараў XIX стагоддзя — іх выконваў ансамбль “Класік-авангард”.

Супрацоўніца бібліятэкі Аляся Цітавец звярнула ўвагу на ціка-

Юзаф Крашэўскі

выя дакументы XIX—XXI стагоддзяў і кнігі пра жыццё і творчасць пісьменніка. На выставе прадстаўлены, напрыклад, раман “Паэт і свет” (“Poeta i świat”, 1872), які прынёс аўтару еўрапейскую вядомасць, іншыя прыжыццёвыя

выданні твораў Ю. Крашэўскага на польскай мове, іх пераклады. Падрыхтавана і віртуальная выстава, прысвечаная слыннаму суайчынніку — яе можна знайсці на сайце бібліятэкі ў інтэрнеце, дэманстраваўся відэафільм “Вялікі паляк з літоўскім сэрцам”.

Ганаровы старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, прафесар Адам Мальдзіс расказаў, што пазнаёміўся з творами Крашэўскага ў дзяцінстве і заўважыў: шмат цікавага ў іх можа знайсці кожны. Выкладчыца рускай мовы і літаратуры БДУ Алена Вострыкава прыйшла на прэзентацыю са студэнтамі, якія цікавіцца творчасцю Ю. Крашэўскага, а некаторыя з іх пішучы дыпломныя работы, звязаныя з жыццём і творчасцю чалавека-легенды. Дацэнт БДУ Міхаіл

Кенька, які пераклаў шэраг гістарычных твораў Ю. Крашэўскага на беларускую мову, расказаў пра свае дачыненні з вялікім талентам. А картограф Леў Казлоў, аўтар перакладу апавесці “Кароль у Нясвіжы”, адзначыў і несумненную гістарычную каштоўнасць твораў пісьменніка, падкрэсліў сувязь беларускай мовы з польскай.

Галоўны рэдактар “Беларускага кнігазбору” Кастусь Цвірка пацвердзіў: творы Ю. Крашэўскага і цяпер перакладаюцца, будучы выдавацца.

Падзея сімвалічным, што юбілей Ю. Крашэўскага супаў з годам кнігі на Беларусі. Бо такія значныя асобы, як ён, аб’ядноўваюць народы, родняць краіны, адпрэчваюць межы паміж людзьмі.

ДУША ЖЫВАЯ

Фэст майстроў у Лошыцкім парку

Амалі паўтысячы ўмельцаў-рамеснікаў з усёй Беларусі з'ехаліся ў сталіцу на свята народнай творчасці

Іна Ганчаровіч

Гэта быў ужо чацвёрты фэст-кірмаш “Вясновы букет”. Ён ладзіцца Міністэрствам культуры, упраўленнем культуры Мінгарвыканкама і Беларускай саюзам майстроў народнай творчасці ў Мінску. Так падтрымліваюцца тыя, хто працуе ў рэчышчы традыцыйных рамёстваў ці адраджае іх, хто захоўвае і развівае народнае мастацтва. У Лошыцкім парку майстры мелі добрую магчымасць і сябе паказаць, і плён сваёй творчасці прадставіць. Паглядзець на свята ва ўсёй красе вырашылі і мы з сябрамі з Германіі.

Пэўна, не адным нам, уваходзячы ў Лошыцкі парк, хацелася ўсклікнуць: наколькі ж багатая на таленты зямля беларуская! Арганізатары прыўнеслі асаблівы каларыт у свята, выбраўшы пад фэст незвычайна прывонны, абноўлены і памаладзелы пасля рэканструкцыі даўні сядзібна-паркавы комплекс. У парку так добра вандраваць па цяністых алеях, дзе дарожкі для пешых прагулак выбрукаваны пліткай. Ёсць там асфальтаваная велатраса, масткі, лесвічкі, лаўкі і — веліч старой сядзібы. Нават сцены старога млына, капліцы прыдаюць загадкава-ці кутку жывой прыроды, які раней быў на ўскрайку горада, а цяпер арганічна ўліўся ў яго.

Галоўныя дзеючыя асобы на фэсце-кірмашы “Вясновы букет” — беларускія народныя

У старажытным горадзе Клецку народныя майстры ў вялікай пашане

майстры. Пераважна самародкі з такімі велізарнымі творчымі сіламі, што іх творама немагчыма не захапляцца. Часам здзіўляешся: як такую прыгажосць можна стварыць? “Гэта найцікавейшы занятак! — расказвалі вучні 5-га класа 153-й мінскай школы. — У гуртку “Саламяны ўзор” наша Вольга Гарасімаўна навучыць саломаліценню кожнага, хто прыходзіць на занятакі. Вы ведаеце, што гэта

адно з самых старажытных рамёстваў беларусаў? І фігуркі на выставы — не проста цацкі, а сімвалы бажства, хатнія аб'екты. А каштуюць зусім ня дарага. Юныя майстры аказаліся і добрымі прадаўцамі. Многія набывалі ў іх сувеніры на памяць.

Былі, вядома ж, і лапці — велізарны стэнд прадставіў Дрыбінскі раённы дом рамёстваў. Для летняй спякоты вель-

мі да месца такі сялянскі абутковы эксклюзіў. Можа, яшчэ вернецца даўняя мода? “Паверце, у гарачую пару няма абутку лепшага! — хутка далучылася да нашай гутаркі майстрыха Ларыса Заклікоўская. — У лапцях з лыка, чароту, льну нагам вельмі камфортна. Яны і малалёў не натруць, і экалагічна чыстыя”. Між тым цяпер рэдка на выставах, прысвечаных народным майстрам, такія выра-

бы пабачыш. А дрыбінскія лапці, якія сапраўды можна насіць, каштуюць зусім ня дарага. Па словах майстрыхі, ёсць у продажы і сувенірныя, на іх таксама добры попыт. Іх набываюць у якасці аб'екта. То добры падарунак і для нованароджаных дзяцей, аб'ект вешаюць на калыску, каб дзіця расло моцным. Карацей, доўга ўгаворваць нас не прыйшлося. Далей мы хадзілі па выставе ўжо абвешаныя лапцямі розных памераў.

Між тым фэст усё больш і больш завабляў нас хваляй вяселі, радасці і здаровай сілы. Скураныя бранзалеты, амулеты (па-беларуску іх, дарэчы, называюць прыгожым словам “кудмені”) для здароўя і даўгаліцця. А яшчэ свістулькі, драўляныя лыжкі, гліняныя гаршкі... Так шмат усяго прыгожага! Апошнім набыццём стала акарына, старажытны беларускі інструмент, падобны на дудачку. Вядома, асабліва граць на ім ніхто з нас не ўмее, ды і акарына, вырашылі ўсе разам, будзе мець права голасу на маючым адбыцца ў Мінску чэмпіянаце свету па хакеі.

...Позна ўвечары мы пакідалі сапраўдны горад Майстроў. Так прыемна было на некалькі гадзін акунуцца ў жывы свет гісторыі, у атмасферу побыту і традыцый продкаў. І адчуць сябе не толькі часткай гэтай гісторыі, але і далучыцца да прыгажосці вясновага лошыцкага свету.

КРЫЖАВАНКА

“Сонца — радасць, сонца — казка...”

Беларускія паэты — дзецям

Па гарызанталі: 1. “Ветрык ... чучь калыша, \\ Травы шаласяць”. 3 верша Я. Коласа “На лузе”. 4. “Адна ... для пчолак, \\ Другая — для матылька, \\ Трэцяя — на букет”. 3 верша М. Танка “Як збіраць кветкі...”. 8. “І сам ... - паляўнічы \\ Вас у госці тут закліча, \\ Жабу ў дзюбе несучы”. 3 вершаванай казкі Я. Коласа “Рак — вусач”. 9. “Бяжыць ... - \\ Туп-туп! \\ Сам калючы, востры зуб”. 3 верша А. Лойкі “Вожык”. 10. “У летні поўдзень — была ... - \\ Выходзіць рой, снуе высока”. 3 паэмы Я. Коласа “Новая зямля”. 13. “Над калыскаю ліповай \\ Пела ...”. 3 верша Я. Купалы “Алеся”. 14. Грашовы аброк на Беларусі ў XV-XIX стагоддзях. 16. Рымізаваная мова. 17. І ... у сваю норку цягне корку (прык.). 18. Імя, якім бацькі называлі ў дзяцінстве Янку Купалу. 21. “Ідуць, пракосы разбіваюць, \\ З лагчынак ... выграбаюць”. 3 паэмы Я. Коласа “Новая зямля”. 22. “На падворку певень ходзіць, \\ За сабою ... водзіць”. 3 верша Я. Коласа “Храбры певень”. 23. “Купіў слонік ... , \\ Скача з ім, нібыта конік”. 3 верша А. Старынькі “Слон і парасон”. 29. “Чучь толькі купальскае ... \\ Наблізіцца з ночкай сваёй”. 3 верша Я. Купалы “Заклятая кветка”. 30. “... ж незвычайны дзень, \\ ... зайка — \\ Імяніннік”. 3 верша Р. Барадуліна “Як зайка стаў даўгавухі”. 31. Як паспеў званец, дык і сенакосы ... (прык.). 32. Імя дзядзькі Я. Коласа, вялікага сябра дзяцей, майстра на ўсе рукі, аднаго з герояў паэмы “Новая зямля”. 33. “Годзе жыць без дзела — \\ За ... вазьміся”. 3 верша Я. Коласа “У школку”.

Па вертыкалі: 2. “Як брыльянты, гінуць

... \\ На зялёнай сенажаці”. 3 верша Я. Купалы “Летняя раса”. 3. Садок летам, што ... зімою (прык.). 5. “На змярканні — шум, гам, звон, \\ Гэта звоняць дуб, граб, ...”. 3 верша М. Танка “На камарыным вяселлі”. 6. Добра ... к Іспасу (прык.). 7. “Талька — слаўная ... \\ Грунт яе пясчаны”. 3 паэмы Я. Коласа “Міхасёвы прыгоды”. 11. Чацвёрты гук музычнай гамы. 12. Буйная жвачная жывёла. 15. ... або лясная ружа. Кустовая расліна, якая квітнее ў чэрвені. 16. “Як была я мала, мала, \\ Калыхала мяне мама, \\ Потым — ... - свавольнік”. 3 верша М. Танка “Як была я мала, мала”. 19. Так называлі ў дзяцінстве Я. Коласа. 20. “Коціцца, ўецца далінкай ... \\ Б'ецца, плюскоча ў каменнях вадзіца”. 3 верша Я. Купалы “3 летніх малюнкаў”. 24. Вялікі майстар сваёй справы (перан.). 25. “... радасць, ... — казка, \\ Што зганяе з сэрца сум”. 3 паэмы Я. Коласа “Сымон-музыка”. 26. Вязкі асадак на дне вадаёмаў. 27. Той, хто вельмі любіць спяваць. 28. “... пад сярмяжкай \\ На санях клубком”. 3 верша Я. Купалы “Зімова ноч”.

Падрыхтаваў Лявон Целеш.

Адказы на крыжаванку

Па гарызанталі: 1. Крапка. 4. Кветка. 8. Бусел. 9. Вожык. 10. Снежка. 13. Калыханкі. 14. Чыніш. 16. Верш. 17. Мыш. 18. Кветка. 21. Сена. 22. Купальніца. 23. Парасонік. 29. Свята. 30. Сянец. 31. Калыска. 32. Дзядзька. 33. Я. Коласа.

Па вертыкалі: 2. Радасць. 3. Сянец. 5. Шум. 6. Іспас. 7. Пясчаны. 11. Гук. 12. Жвачка. 15. Ружа. 16. Чэрвень. 19. Дзяцінства. 20. Я. Коласа. 24. Вялікі майстар. 25. Казка. 26. Вязкі асадак. 27. Спяваць. 28. Сярмяжка.

